

TEN GELEIDE

1. 17 mei 2003 – Opendeurdag van het toekomstige Brusselse tuinen centrum - even terugblikken ...

Net zoals verleden jaar (19 oktober 2002) het aangekondigde bezoek aan het Sint-Annakwartier (oude Cadettenschool) een massa belangstellenden aantrok, mag hier van een reuzensucces gesproken worden. Een 170 personen, in hoofdzaak Lakenaars, betoonden hun interesse en schreven zich in voor bovengenoemde activiteit, georganiseerd door het Gemeenschapscentrum Nekkersdal, mmv het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM), LACA, het Buurtcomité Donderberg en De Libertijnse Roos.

De vroegere "Fleuristerie de Stuyvenberg" kwam tot stand door toedoen van Koning Leopold II die hiervoor, stukje bij beetje, een aantal grondstukken aankocht en ze tot een prachtig geheel samenvoegde.

De landschapsarchitect Lainé, die nog op andere plaatsen met Leopold II samenwerkte, tekende voor de aanleg van de bloemenkwekerij. Hij ontwierp zelfs twee waterbekkens die helaas met de tijd verdwenen ...

Na de dood van de "Koning Urbanist" geraakte alles in onbruik en grote gedeelten verwilderden. De toenmalige Diensten van het Groenplan baatten de kwekerij wel uit om te voorzien in het onderhoud van de groene ruimten van het Brussels Gewest. In 1989 nam het Brussels Instituut voor Milieubeheer deze taak over. Deze instelling stopte alle kweekactiviteiten in de jaren negentig.

Een tijd geleden nam het BIM het gelukkige initiatief om aan deze site een nieuwe roeping toe te kennen, namelijk de uitstraling bevorderen van de tuinbouwkunst. Kredieten werden hiervoor onder gunstige omstandigheden vrijgemaakt.

Alle bezoekers hebben met be- en verwondering de reeds uitgevoerde werken kunnen aanschouwen en zich aan de hand van een duidelijke schets een beeld kunnen vormen van de volledige herschikking van deze site met een hoog historisch gehalte.

Om deze reden heeft LACA beslist een "speciale editie" van LACA Tijdingen rond dit thema samen te stellen. Ook zal aandacht besteed worden aan de onmiddellijke omgeving van de toontuin, begrensd door de Witte Acacialaan (N), de Médoristraat (O), de Tuinbouwers- en Sint-Albaansbergstraat (Z) en het Koningin Elisabethpark (W). Het geheel zal rijkelijk geïllustreerd worden.

Op deze wijze wenst LACA bij te dragen tot een zinvolle nawerking van deze zeer geslaagde activiteit. In een nabije toekomst zal de site opengesteld worden voor het publiek. De bezoekers kunnen dan ook gebruik maken van een instrument, boordevol aanvullende wetenswaardigheden, om

aan hun wandeling door de diverse op elkaar aansluitende parken een toegevoegde waarde te hechten.

Een sfeerbeeld van de opendeurdag op 17 mei 2003

2. Groene Wandelingen in Neder-over-Heembeek

En nu we het toch in een vorige paragraaf gehad hebben over parken en tuinen, willen we onze lezers ook enige inlichtingen verstrekken nopens een initiatief van het Gemeenschapscentrum Heembeek-Mutsaard, waarmee LACA uitstekende contacten onderhoudt.

Neder-over-Heembeek (een vroegere buurgemeente van Laken), is bij de Brusselaars niet direct bekend als een oase van groen, maar als vestigingsplaats van de Brusselse afvalverbrandingsoven en het Militair Hospitaal, bekend voor zijn brandwondencentrum.

Neder-over-Heembeek is een buitengewoon stadsdorp in het noordoosten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het ontwikkelde zich langs de heuvelflanken van de Zenne en de Vaart en werd in 1921 zoals Laken ingelijfd bij Brussel.

Vorengenoemde instelling heeft onlangs een goedogende en hoogwaardige informatiemap uitgegeven die heel wat natuurliefhebbers zal aanspreken.

De map omvat een vouwfolder, ruim geïllustreerd, met kaartuittreksels en foto's, waarin 5 wandelingen uitvoerig uitgetekend worden: Joeper-, Tweebeek-, Begijnenbosdal-, Sint-Lendrik-, en tenslotte de Haimbechawandeling.

De map wordt aangevuld met 6 fiches op gekartonneerd papier die de wandelaars een groot aantal historische, folkloristische, architecturale en

biologische gegevens aanreiken omtrent bezienswaardigheden, gelegen langs de hierboven aangehaalde wandelroutes.

Het pakket kan besteld worden door overschrijving van het bedrag van 4 € (verzendingskosten inbegrepen) op rekeningnummer 068-2157186-30 van Gemeenschapscentrum H-M 1020 Brussel, met vermelding op de strook : "Project Groene Wandeling".

Een "must" zouden we zeggen voor al wie van de natuur houdt en met deze omgeving van nabij zou willen kennis maken !

3. Opsporing gevraagd

Onze actieve secretaris, de heer W. van der Elst, heeft, vertrekkend van de doctoraatsthesis over de Toponymie van Laken van de heer P. Van Nieuwenhuysen, een voorlopige inventaris samengesteld van nog bestaande en intussen verdwenen horecazaken in Laken. Hun aantal is niet in te schatten. Sommige bronnen spreken over honderden cafés en drankhuizen. Een simpele opsomming van deze huizen zou nogal saai uitvallen. Daarom is LACA op zoek naar visuele getuigenissen.

Wij doen een oproep aan onze leden om eens in oude familiealbums en archieven te duiken teneinde eventueel afbeeldingen van oude Lakense cafés terug te vinden.

Elke inlichting is welkom. Uitgeleende foto's worden in de kortst mogelijke tijd aan de bezitters ervan terug bezorgd, daar staat LACA borg voor.

Wij kijken alvast met hoop en heemkundige nieuwsgierigheid uit naar het resultaat van deze oproep. Samen iets opbouwen, dat zou pas fijn zijn ! Dank bij voorbaat !

4. Hernieuwing lidgelden

Met dit nummer loopt ons 14^e werkjaar ten einde. We staan nu op de drempel van een nieuw jubileumjaar ! Vijftien jaar LACA : wie had het durven dromen !

Mogen we onze geëerde leden vragen, spontaan hun lidgeld voor het komende werkjaar 2003/2004 te hernieuwen en 7,50 € over te schrijven op rekening 068-2095230-57 van LACA. Steungelden zijn uiteraard steeds welkom !

De herschikte werkgroep wil, kost wat kost, het initiatief van onze stichter Joris Dillen verder zetten. In de loop van 2003/2004 hoort u nog van ons ! Dank bij voorbaat en met heemkundige groeten !

THEODORE MONOD: EEN NIEUWE STRAATNAAM TE LAKEN

Wim van der Elst

De Brusselse gemeenteraad besliste op 3 februari 2003 een nieuwe openbare weg die zal aangelegd worden rechtover de oude schippersschool "Théodore Monodstraat" te noemen.

Luidens de motivering van het voorstel aan de gemeenteraad had de Stad een aanvraag ontvangen om aan een weg of plaats "de naam van Théodore Monod, naturalist, plantkundige, oceanograaf, viskundige, onvermoeide woestijnvorser, filosoof, humanist, toe te kennen".

Er staat niet bij van wie deze vraag uitging.

Onze nieuwsgierigheid was gewekt door deze merkwaardige opsomming, en wij kwamen heel wat te weten (vooral uit Théodore Monod. *Mémoires d'un naturaliste voyageur, textes recueillis par Isabelle Jarry*, Marseille : AGEP, 1990, 180 p.).

Theodore Monod werd in 1902 geboren in het Franse Rouen, waar zijn vader Wilfred Monod protestants dominee was. Er waren al enige generaties dominees voorafgegaan, te beginnen met een Jean Monod die in 1790 huwde met een Louise-Philippine de Coninck. Een naam uit onze contreien ? De familie lijkt eerder uit de Elzas te stammen.

In 1907 verhuisde het gezin naar Parijs, waar de vader benoemd was aan het Oratorium van het Louvre. Théodore maakte er kennis met de Jardin des Plantes, en ging naar de Ecole Alsacienne. Op 15-jarige leeftijd stichtte hij al een *Société d'Histoire Naturelle* en gaf een tijdschriftje *Revue d'Histoire Naturelle* en een ander over wetenschappen *Le Martin-Pêcheur* uit.

Hoewel hij er aan dacht eveneens dominee te worden in de lijn van de familietraditie, begon hij aan de Sorbonne natuurwetenschappen te studeren. In 1920 maakte hij zijn eerste oceanografische expeditie mee aan boord van de torpedojager *Mistral*, aan de Atlantische kusten van Bretagne. Hij behaalde zijn licentie aan de Sorbonne in 1921, en werd als doctorerend bursaal verbonden aan het Museum d'Histoire Naturelle te Parijs.

In 1922 vertrok hij voor een eerste expeditie naar Noord-Afrika, de eerste van vele, en wel naar Port-Etienne in Mauretanië, waar hij de vissen ging bestuderen. Vooraleer een jaar later naar Parijs terug te keren ondernam hij een tocht van twintig dagen door de Sahara tot in Senegal, en schreef hierover *Une traversée de la Mauritanie occidentale*, ook een eerste van vele werken en artikels over de woestijnen en de Sahara in het bijzonder.

In 1925 volgde een tweede missie van een jaar, ditmaal in Kameroen, waar hij weer de vissen bestudeerde en er in 1926 *L'Industrie de pêche en Cameroun* over publiceerde.

Dan maakte hij zijn thesis af over een speciaal soort kreeftachtigen, de *Gnathiidae*.

In 1927 vinden we hem terug in de Sahara, waar hij het traject Algiers – Tamanrasset – Hoggar – Mali – Tomboektoe – Dakar aflegt. Op die reis vond hij het neolithisch fossiel skelet van de man van Asse-lar.

Van november 1928 tot februari 1930

deed hij zijn militaire dienst als kameelrijder 2^e klas bij de Compagnie Saharienne, wat hem ook nog gelegenheid tot natuurkundige exploraties bood.

Na zijn terugkeer huwde hij op 24 maart 1930 met Olga Pickova.

Van 1930 tot 1934 verrichtte hij laboratoriumwerk in de Jardin des Plantes. In mei 1933 verscheen in het tijdschrift *La Terre et la Vie* een artikel van zijn hand over de rotstekeningen in de Sahara. In maart 1934 treffen wij hem weer aan in Senegal, waar hij 1200 km aflegt tussen Aselar en Chinguetti. Daar ging hij vruchteloos op zoek naar een reuzenmeteoriet die in 1916 gesignaleerd was maar later nooit teruggevonden was.

Van toen dateert zijn gewoonte om al zijn bevindingen op te tekenen in schrijfboekjes. In 1990 waren er daarvan al 19.200 en de toen 88-jarige was zeker boven de 20.000 te geraken.

In december 1935 maakt hij een doorsteek van 500 km door de Tane-zrouft-woestijn.

De weerslag daarvan vindt men in zijn boek uit 1937: *Méharées, explorations au vrai Sahara*.

In 1936 was er in Dakar door de Franse overheid een Institut Français d'Afrique Noire (IFAN) opgericht, en in 1938 kwam hij aan het hoofd ervan te staan (een groot woord : hij was alleen met één inlandse assistent ...).

De oorlog kwam de werking onderbreken. Gemobiliseerd, werd hij aan het andere uiteinde van Afrika, aan de Lybische grens, gestuurd. Maar ook daar wist hij alle gelegenheden voor wetenschappelijke opzoekingen aan te grijpen. Hij beklom er in Tchaad de vulkaan Emi Koussi. Hij wou ook de in Lybië gelegen vulkaan Waou-en Namous beklimmen en vroeg daarvoor toestemming aan ... de Italianen. Zijn vraag werd echter door de Fransen onderschept en hij werd stante pede uit Tibesti gezet wegens "intelligence avec l'ennemi".

Na een avontuurlijke doortocht van het Afrikaans continent kwam hij terug in Dakar aan en hervatte zijn werk aan het IFAN.

Hij hield er radioconferenties, die nogal kritisch waren over het Vichy-regime. In 1943 werden die gebundeld in *L'hippopotame et le philosophe*.

In 1943 werd hij professor aan het Museum d'Histoire Naturelle in Parijs benoemd, waar hij jarenlang van april tot juli lessen zou geven.

Hij gaf de belangrijke tijdschriften *Bulletin de l'IFAN* en *Notes Africaines* uit.

In 1948 vinden we hem met de Zwitserse professor Piccard bij de eerste proeven met diens bathyscaaf. Het eerste prototype ervan was een Belgisch experiment, en de diepzeeduikboot werd door een Belgische cargo Scaldis van Duinkerken naar de baai van Dakar vervoerd.

Er waren echter geen testen aan vooraf gegaan, en er liep van alles mis. Bij de eerste duik, waarbij Piccard en Monod aan boord waren, bereikte men een diepte van ... 25 meter.

Monod zou er met humor 25.000 ... millimeter van maken !

In 1954 was hij er weer bij (het experiment was nu in Franse handen overgegaan) en zou men voor Dakar diepten van 850 en 1.450 meter bereiken. Hij berichtte er over in *Bathysfolages, plongées profondes*.

Van 1953 tot 1964 maakte Monod nog talrijke reizen naar het land van zijn voorkeur, de Sahara. Zo onder meer een tocht van 900 km zonder water onderweg.

Toen Senegal in 1963 onafhankelijk werd, kwam het IFAN onder Senegalees bestuur en werd het Institut Fondamental d'Afrique Noire. Maar dat ging snel teloor en in 1965 keerde Monod voorgoed naar Parijs terug. Daar was hij in 1963 opgenomen in de Académie des Sciences.

Al was hij de 60 al voorbij, hij bleef een verbazende activiteit ontplooiën, zowel op gebied van botanica als geologie, geografie, studie van de prehistorie (wat hem in contact bracht met Teilhard de Chardin), ecologie (hij steunde openlijk Greenpeace nadat de Rainbow Warrior I door de Franse autoriteiten tot zinken was gebracht). Men noemt hem wel eens de laatste grote naturalist, omdat hij zulk een immens wetenschappelijk domein bestreek.

Maar hij engageerde zich ook als humanist, onder meer tegen de oorlog in Algerije, later tegen de apartheid, tegen de jacht, tegen de stierengevechten, tegen de proeven op dieren.

Nog in 1999 zou hij vier dagen in hongerstaking gaan voor de vernietiging van de atoomwapens.

Van 1987 tot 1989 zou hij in totaal nog vier keer naar de meteoriet van Chinguetti gaan zoeken, om tot het besluit te komen dat de melding uit 1916 een verzinsel was geweest.

Monod overleed te Versailles op 22 november 2000, 98 jaar oud.

De vele websites op Internet aan hem gewijd tonen aan dat hij nog adepten telt.

Hoewel hij niets met Laken te maken heeft, is hij beslist een straatnaam waardig. A. Cosyn stak in 1904 al de draak met de gewoonte van de Lakense gemeentepolitiekers om de vele toen recent aangelegde straten nog tijdens hun leven naar zichzelf te noemen, en honderd jaar later kunnen we hem alleen bijtreden.

Het is ongetwijfeld toeval, maar wel aardig, dat er weer een straat in die buurt naar een ontdekkingsreiziger is genoemd, terwijl enkele jaren geleden de Olivier Brunelstraat, naar de zoeker van de noordoostelijke doorvaart genoemd, kwam te verdwijnen !

(hierover: Hilde Verstraeten, Over een straat in Laken die binnenkort verdwijnt: Olivier Brunelstraat, in: Laca Tijdingen, juni 1999)

OMTRENT MONUMENTEN, GEDENKTEKENS EN EREPERKEN VOOR MILITAIRE EN BURGERLIJKE SLACHTOFFERS VAN BEIDE WERELDOORLOGEN

L. Candau

DEEL 4

1.- Chronologie der interventies van de gemeentebesturen met het oog op de oprichting van het Lakense oorlogsmonument

- 5 januari 1920: Het college van de dd Burgemeester en Schepenen van Laken beslist de Heer P. De Soete te verzoeken om zijn project in het gemeentehuis ten toon te stellen.
- 1 juni 1920: De Lakense gemeenteraad beslist om het project aan alle kunstenaars van het land.
- 29 juni 1920: P. De Soete, geschokt door deze beslissing, schrijft een lange brief aan het gemeentebestuur waarin hij de voorgeschiedenis van het project uiteenzet en een officiële opdracht eist.
- 10 augustus 1920: De Gemeenteraad stapt af van de intentie om een wedstrijd te organiseren op grond van de klacht van beeldhouwer P. De Soete.
- 19 augustus 1920: Een gemeentelijke commissie, opgericht om het project op te volgen (zie deel 3 van onderhavige studie in LACA Tijdingen 14de Jg. nummer 3 p.6), beslist, en dit voor de eerste maal op officiële wijze, de studie van het project toe te vertrouwen aan beeldhouwer De Soete. Deze laatste zet zich

aan het rekenen en dient een kostenraming in, bedragende de som van 86.000 Fr.

Nadat de commissie eensgezindheid over de plaats van oprichting had bereikt en de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen eveneens haar gunstig rapport bij het Lakense college had ingediend werd P. De Soete eens te meer door het college aangezocht om een nieuwe kostenraming in te dienen, rekening houdend met de laatste opmerkingen. Er duikt nu weer een verrassende wending op! De nieuwe kostenraming van P. De Soete komt uit op 165.000 Fr. Dit heeft voor gevolg dat het Lakense college de gemeenteraad verzoekt ALLE beslissingen dienaangaande uit te stellen, rekening houdend met de op handen zijnde aanhechting bij Brussel Stad. Deze beslissing wordt bij stemming bekrachtigd op 23 februari 1921.

- 13 september 1921: Op deze dag wordt de laatste zitting van de Lakense gemeenteraad gehouden en houdt de gemeente op te bestaan. De Lakenaars worden nu volwaardige Brusselaars. De wet van 30 maart 1921 handelde niet alleen over Laken. Neder-over-Heembeek en Haren werden eveneens bij Brussel Stad ingelijfd alsook enkele gedeelten van Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek. Gelukkig werd het Burgemeesterschap van Brussel uitgeoefend door een verlichte persoonlijkheid, een grote oorlogsheld, met name de Heer Adolf Max
- Vanaf nu worden de kaarten opnieuw geschud en moet de hele procedure volledig opnieuw opgestart worden. Hierop reageert P. De Soete als volgt. Hij richt een brief aan Burgemeester A. Max met de bede of de Stad Brussel zich aan de stellige belofte van de oude gemeente Laken zou willen houden. Natuurlijk antwoordt de Heer A. Max negatief op deze memorie. Buiten enkele vage "beloften" werd hierover nooit een stemming in de Lakense gemeenteraad gehouden.
- 13 december 1921: Het stadscollege stelt voor om in het jaarbudget een krediet van 100.000 Fr vast te leggen. Dit heeft het voordeel de toezegging van het krediet te beschermen zonder evenwel een datum te kleven op de uitvoering ervan. Het krediet wordt bij stemming ingeschreven op 22 december 1921

De stadsfinancies van Brussel zijn op dit ogenblik niet erg rooskleurig en daarom wordt beroep gedaan op de hogere overheden Staat, de Provincie Brabant en op het Ministerie van Kunsten en Wetenschappen om eventueel subsidies te verwerven.

De centrale overheid is eveneens vrij krenterig wat het toekennen van subsidies betreft. Het toekennen van een subsidie aan een "kwartier", het weze dan ook een kwartier van de hoofdstad van het Land, zou een gevaarlijk precedent kunnen scheppen terwijl de kleinste gemeente van het Land er toch om begrijpelijke redenen aan houdt om zijn dappere helden te eren. Hoe dan ook noch de Staat noch de Provincie Brabant komen met subsidies over de brug.

- Meer zelfs, op 25 oktober 1922 meldt de Gouverneur van de Provincie Brabant geen subsidie te zullen toekennen wegens het ontbreken van elke artistieke waarde van het ingediende project.
- Bij de stemming van het budget 1923 wordt het krediet van 100.000 Fr weer op voorstel van de Burgemeester naar het volgende jaar overgedragen. Zo zal dat dan verder gaan tot wanneer het monument zal opgericht worden.
Tijdens de zitting van het college op 13 januari 1924 blijkt er zelfs een tendens te bestaan om in de gegeven omstandigheden de voortzetting van het project te blokkeren en het ganse dossier aan de Dienst Geschillen over te maken teneinde uit te maken aan welke verplichtingen de Stad zich te houden heeft tegenover beeldhouwer P. De Soete.
- Op 19 maart 1924 zendt de Stad alle plannen, schetsen, tekeningen en documenten met betrekking tot het monument definitief aan P. De Soete terug.

En zo is men weer op het nulpunt aanbeland.

Intussen had zich een feit voorgedaan waaruit de houding van de stad kan verklaard worden. De Provinciale Commissie voor Schone kunsten van Brabant, onder de leiding van de Heer M. Renard en samengesteld uit volgende leden: de Heren M. Boels en M. Coenen, provinciale raadsheren, de Heer M. Lagae, kunstenaar, beeldhouwer, de Heer M. Delville, kunstenaarschilder, de Heer M. Dewin, architect en Juffrouw Bossche, artistiek directeur van de Beroepsschool, had een vrij negatief rapport uitgebracht over het project De Soete, opgesteld door de Heer M. Delville. (23 maart 1923).

We nemen de tekst van dit rapport integraal en onvertaald over. In sommige passages gebruikt de steller van dit rapport nogal een pittoreske taal zodat we de originaliteit van de tekst niet willen hypothekeren.

Volgens ons is hier ook de reden te vinden van de afwijzing van het project De Soete, terecht of ten onrechte, dit willen we in het midden laten.

In een randbemerking, gedateerd 27 maart 1923 lezen we:

"Le collège décide qu'il n'y a pas lieu de commander l'exécution du monument à Monsieur De Soete."

A Monsieur BECO Gouverneur du Brabant

Monsieur le Gouverneur,

Je m'empresse de vous faire parvenir mon avis concernant le projet d'érection d'un monument commémoratif de Laeken, comme membre de la Commission provinciale des Beaux Arts.

A en juger d'après les documents photographiques, ce projet me semble plutôt mal conçu, je veux dire que le premier défaut apparaît dans l'inharmonie qui existe entre la partie architecturale et la partie statuaire. Le groupe est mal adapté à l'architecture. Autant l'architecte s'est efforcé de faire simple, autant le sculpteur s'est, par impuissance esthétique et technique, écarté de cette simplicité architecturale. Le groupe est, en lui même, d'une composition franchement banale et maladroitement mélodramatique. La figure du soldat blessé et mourant est totalement dépourvue de caractère et d'émotion, c'est-à-dire de grandeur héroïque. N'importe sous quelle face le groupe apparaît il manque d'ensemble et de synthèse, et manque d'ailleurs de tout aspect monumental. La figure de femme est quelconque et mal drapée. Bref, le groupe est dépourvu de style. C'est de la sculpture très ordinaire pour dessus de pendule. Elle est, à mon sens, indigne d'un monument de cette importance à ériger dans cette partie de Bruxelles à résidence royale. Il est regrettable de voir confier un tel travail à un sculpteur qui n'est que très insuffisamment en possession de son métier et qui, dans tous les cas, ne semble pas encore s'être rendu compte de ce que doit être la technique et la composition d'une oeuvre à destination décorative monumentale. Quant à ce qui concerne le symbolisme du sarcophage et des brûle-parfums, je voudrais me permettre une remarque d'ordre esthétique. Telle que le sarcophage est placé, il prend un peu l'aspect d'une niche à chien. Il ressemble aussi un peu trop à un simple cercueil, tel qu'on le voit sculpté dans les tombes ordinaires de nos cimetières. Ce rappel me semble peu heureux ici, et il y aurait lieu - et il y a moyen - de modifier l'aspect un peu boite du sarcophage en question. J'ajoute que la plaque de bronze, qui se trouve appliquée sur le devant du sarcophage fera trou.

Certes, les brûles-parfums ont leur raison d'être. Ils complètent le décor. Mais j'estime qu'ils manquent un peu de masse, de volume, et ressemblent un tantinet à des tabourets retournés, malgré la guirlande qui les entoure !

En résumé, je pense que la Commission provinciale des Beaux Arts n'a pas à encourager l'erreur qui consiste à confier un monument de cette signification et de cette importance à un

sculpteur très incomplet dont l'éducation artistique laisse à désirer. Elle n'a pas à tenir compte de considérations étrangères à l'esthétique.

*Agréez, je vous prie, Monsieur le Gouverneur
l'assurance de ma haute considération. (sé) Jean Delville.*

Na de definitieve afwijzing van het project De Soete zal het Brusselse gemeentebestuur een totaal nieuwe koers gaan varen. Een aanbesteding bij publieke inschrijving voor een herinneringsmonument wordt met inachtnaam van alle rechtsvormen op gang gebracht.

De Dienst Architectuur van de Stad mag meerdere ingediende projecten registreren o.a. uitgaande van de Heren Van Asten, De Bremaecker en Theunis.

Uiteindelijk wordt het project van beeldhouwer Mathieu Desmaré weerhouden op datum van 22 december 1925. Het college geeft de toestemming aan de Heer M. Desmaré om zijn plannen en kostenberekening in te dienen voor goedkeuring, eerst door het college, daarna door de gemeenteraad.

- 08 januari 1926: Burgemeester A. Max kan eindelijk aankondigen dat een bouwterrein zal geopend worden voor de oprichting van een oorlogsgedenkteken in Laken. De vroegere Palmbomensquare wordt omgedoopt tot Strijderssquare.

Ook het krediet van 100.000 Fr wordt definitief ingeschreven op het jaarbudget van 1926 (Sectie Feesten en Schone Kunsten - art 317 - B).

- 23 oktober 1926: De gemeenteraad beslist dat het monument "AAN ONZE HELDEN - A NOS HEROS" zal ingehuldigd worden op 11 november 1926, herdenkingsdag van de Wapenstilstand in 1918.

De werken worden beëindigd zonder vertraging.

- 26 oktober 1926: De koren vangen de repetities aan van het uit te voeren zangprogramma in de lokalen van de Middelbare School, gelegen in de Maria-Christinastraat.

Schepen Emile Jacqmain duidt volgende scholen aan om deel te nemen aan de inhuldiging van het monument: de Middelbare Jongens- en de Middelbare Meisjesschool, de Lagere Stedelijke Scholen nummers 24, 25, 32, 33 en 36 alsook alle vrije scholen, gelegen in het 2de district, het vroegere territorium van Laken.

- 11 november 1926: Het monument wordt plechtig ingehuldigd in aanwezigheid van Z.M. Koning Albert (zie foto bijlage 1 en affiche bijlage 2)

Bronnen

- 1.- Tijdschrift ALAC/LVOS - jubileumnummer 65ste verjaardag van de vereniging - november 1989 - Artikel van A. Marchal pp. 13-15
- 2.- Pers. doc. auteur (Farde ARLAC) Gift ex-voorzitter ARLAC de Heer Vilain + 17/06/1995

2. Beschrijving van het monument

We beschikken helaas niet over geschreven bronnen, evenmin over mondelinge overleveringen, nagelaten door Mathieu Desmaré, met betrekking tot het hierna besproken kunstwerk van zijn hand.

We weten ook niets over de inzichten van de beeldhouwer, noch over de inspirerende achtergronden die zijn creatie gevoed hebben. Toch willen we een bescheiden poging ondernemen om over dit kunstwerk enige persoonlijke verhelderingen op te tekenen.

ENKELE TECHNISCHE GEGEVENS

Beeldhouwer: Mathieu Desmaré een Lakense kunstenaar met meerdere werken ter plaatse. Leefde van 1877 tot 1946

Gebruikte materialen:

sculpturen: brons
sokkel: witte steen van Vaurion

Vormgeving: Mr. Verbeyst

Totale hoogte: 7 meter

Oppervlakte op de grond gemeten: 30 m²

OPBOUW

Te midden van een kwadratisch podium plaatste de ontwerper een graftombe. Enkel de noordzijde van het podium is van twee treden met ongelijke breedte voorzien. Boven op de graftombe richtte hij een stoere, volumineuze sokkel op, waarvan de zijwanden schuin naar beneden afhellen. Op elke hoek van het raakvlak tussen sokkel en tombe bracht hij een kleine vergulde beeltenis aan van Onze-Lieve Vrouw van Laken (zittend met het Jezuskind op schoot ...Sedes Sapientiae). Wij zien hierin een verwijzing naar het middeleeuwse schepenzegel, in gebruik gebleven tot aan de inlijving bij Brussel Stad, en ook naar de aloude Mariaverering in deze gemeente.

De sokkel leent zich als voetstuk voor een symbolische vrouwenfiguur gehuld in een haast doorschijnend gewaad. Haar weelderige

vormen, stevige boezem, zijn sterk geaccentueerd zodat de sculptuur een uitdagende indruk verwekt. Het lichaam helt lichtjes voorwaarts, hetgeen aan het geheel een dynamische kracht meegeeft ... beweging en bewogenheid....

BEWEGING

Hier wordt duidelijk het accent gelegd op het strijdbare karakter van de afgebeelde figuur. In hoofse trots wendt zij de blik naar een beloftevollere toekomst ... en met opgeheven kin en neerwaarts gestrekte rechterarm brengt zij de groet met het zwaard. Krachtdadig omklemt zij de handgreep!

De geplooid linker voorarm van de sculptuur, reikend tot op schouderhoogte, torst een afwerend schild, waarop het wapen van het Koninkrijk België is afgebeeld. Het schild biedt een veilige flankverdediging voor de uiterst kwetsbare lichaamsdelen van de vrouwenfiguur...

BEWOGENHEID

De wijze waarop de symbolische maagd is uitgebeeld slaat duidelijk op een onwrikbaar verzet tegen elke indringer die zich van het Land wil meester maken. De sculptuur transcendeert hierdoor van "louter metaal" tot "gedachte". Het siert trouwens de kunstenaar dat hij het gebruikte materiaal wist om te toveren tot een pure emotie ... Deze bewogenheid proberen wij als volgt te verwoorden: "Wat tijdens de Eerste Wereldoorlog gebeurde, laten de goede burgers van Laken nooit meer toe!...

VERSIERINGSMOTIEVEN EN OPSCHRIFTEN

Aan de voorzijde, aan de voet van de sokkel ziet men een medaillon met de beeltenis van de gehelmde Koning Ridder Albert I. Wij vernamen onlangs dat dit medaillon pas in 1951 op deze plaats werd aangebracht en uitgevoerd door de Dienst Architectuur van de Stad Brussel.

Beide zijkanten van de tombe zijn versierd met een bronzen plaat in laagrelief. De rechtse plaat toont ons twee, in rouwmantels gehulde bewenende vrouwen, die een stervende held ondersteunen. Deze lijdensvoorstelling wekt reminiscenties op ... Het is immers bewezen dat tijdens WO I duizenden vrouwen zich op het thuisfront verdienstelijk gemaakt hebben met het voorbereiden en het samenstellen van pakketten, bestemd voor de jongens aan de IJzer"...en dit in weerwil van vele, in stilte gedragen individuele ontberingen!

De bronzen plaat, aan de tegenovergestelde zijde van de tombe ver-
toont een begrafenisritueel. Twee bewenende vrouwe dekken het li-
chaam van een zietogende held toe met een wade. Een derde vrouw
op de achtergrond wendt het hoofd af in diepe teleurstelling... doch
met verbeterd trekken in het gelaat! Hier bereikt de voorstelling van
het begrafenisritueel een climax... Bedenken we maar even hoeveel
jonge mannen het leven lieten in het onzinnige oorlogsgeweld. Welk
een moederverdriet!

Boven deze mooi uitgewerkte bronzen plaat prijken de namen van
de overleden Lakense strijders tijdens WO I, in gouden letters, om-
rand door opstaande en ineengestremde palmtakken. De sokkel
wordt aan de top sierlijk omlijst door een gouden fries waarop te le-
zen staat: "Herinneren wij ons ... Souvenons nous". Aan achterzijde
sokkel: een plaat met de inscriptie "Aan onze Helden" zelfde plaat
met "A nos Héros" aan de voorzijde.

Op 20 november 1949 werd aan de voorzijde van het monument een
nieuwe lijst toegevoegd met de namen van de overleden Lakense
strijders tijdens WO II.

3. De politieke en kerkelijke betekenis van de oorlogsmonu- menten¹

De Heer H. Vannoppen bestudeerde onder dit item het verschil tus-
sen politiek rechtse en linkse gemeenten in de regio Midden-
Brabant. Hij stelde grote verschillen vast in de uitbeelding en sym-
boliek van de bestaande oorlogsmonumenten. De H.-Hartcultus was
zeer populair bij de katholieken tijdens het interbellum. Liberale en
socialistisch getinte meerderheden opteerden meestal voor monu-
menten bekroond met "de gesneuvelde soldaat" of "de maagd van
het vaderland". In sommige gemeenten vindt men wel twee monu-
menten die respectievelijk op initiatief van de gemeente en van de
kerkelijke bedienaars gepromoot werden. Af en toe leidde dit tot
heftige bevoegdheidsdiscussies.

Op grond van de voorstudie van onderhavige artikelenreeks menen
wij te mogen stellen dat er in Brussel Stad blijk werd gegeven van
grote verdraagzaamheid. We wezen reeds op het christelijke detail
dat M. Desmaré toevoegde aan zijn project.

Toch vonden we in het bulletin van de Koninklijke Commissie voor
Kunst en Archeologie, LXII, 1920 (p. 89 en p. 287) dat de La-
kense parochiegemeenschap ook een initiatief genomen had om
in de Onze-Lieve-Vrouwekerk een Piëta te plaatsen ter herinnering
aan de Lakense soldaten die hun leven offerden voor de verdediging

---

¹ Zie ook H. Vannoppen in Driemaandelijks Tijdschrift van het Verbond voor Heemkunde "Ons Heem" Jg. 52
Nr. 4 pp. 195/196

van het vaderland. Het werk werd besteld bij beeldhouwer Joseph Wante.

Op 3 juli 1920 vond in de kerk van Laken een onderzoek plaats van de plaasteren maquette van deze Piëta.

Een delegatie die de Commissie vertegenwoordigde stelde voor enkele verbeteringen aan te brengen aan het kunstwerk: de arm van de H. Maria was te kort, de uitwerking van de knie onsierlijk.

Daar beeldhouwer Wante op dat ogenblik reeds overleden was raadden de leden van de delegatie de initiatiefnemers aan deze verbeteringen te laten uitvoeren door een bevriend kunstenaar.

Ook gaven zij de raad mee om, indien het werk later toch zou goedgekeurd worden, het beeld te plaatsen op een zeer eenvoudige sokkel, uitgevoerd in een mooi ogende en rijke materie. Tenslotte stelden zij ook nog voor het beeld in een nis te plaatsen zodat de achterzijde aan het oog van de kijker onttrokken werd.

Op 11 december 1920 vond een tweede inspectie plaats van het kunstwerk, na het aanbrengen van de voorgestelde verbeteringen. Het is ons niet bekend wie de verbeteringen uitvoerde. De delegatie kwam evenwel tot het unaniem besluit dat de aangebrachte wijzigingen het uitzicht van het werk in 't geheel niet opwaardeerden! Hoe hard het verdict ook moge klinken: "Telle qu'elle se presente actuellement cette Piëta n'offre pas un merite artistique suffisant pour être placée dans l'église précitée".

Tot hier de bestaande rapporten over dit kunstwerk. We weten voorlopig niet of er nog verdere verbeteringen aangebracht werden en of het kunstwerk ooit in zijn definitieve vorm in de kerk geplaatst werd. Van onze kant hebben we het hoe dan ook nooit tijdens rondleidingen in de kerk ontdekt.

4. De restauratie van het monument

LACA had de bedoeling aan deze bijdrage een lijstje toe te voegen dat de onderdelen van het monument bevat die dringend aan herstel of renovatie toe zijn. We doen dit echter niet want korte tijd geleden bereikte ons zeer goed nieuws!

Op 11 april 2003 heeft de Heer Henri Simons, Eerste Schepen en Schepen van Cultuur, Stedenbouw en Bescherming van het patrimonium van de Stad Brussel een dienstnota uitgevaardigd waarin hij de restauratie van het Monument aan de Gesneuvelden van Laken aankondigt.

Deze intentie werd bekrachtigd door het College tijdens de zitting van 10 april 2003

Op vraag van de Lakense Vriendenkring der Oud-strijders werd een dossier geopend om zekere restauratiewerken aan het monument uit te voe-

ren, in hoofdzaak de vernieuwing van de naamlijsten van de gesneuvelden.

De erosie van de aangewende steen van Vaurion laat een eenvoudige vergulding van de letters niet toe. Zij zijn door mossen overwoekerd in de loop van de jaren; in het bijzonder deze aan de Westkant die het meest aan de slechte weersomstandigheden is blootgesteld.

Vooraleer de letters opnieuw te slijpen moeten een aantal stenen zelf vervangen worden. Het monument zal volledig opgekuist worden, de voegen zullen opnieuw hersteld worden en het bronzen beeld zal eveneens een kleine restauratie ondergaan. Deze laatste interventie zal eveneens ter plaatse uitgevoerd worden om de zwarte sporen en slierten te verwijderen die de schoonheid van het kunstwerk ontsieren

LACA juicht met dankbaar genoeg het initiatief van Schepen Simons toe!

Detail sokkel monument
Sedes Sapientiae

Achterzijde monument

Inauguration du Monument
aux Héros Iackenois. le 11.11.1926.

Inauguration Solennelle
en présence de S. M. le Roi
du

11 novembre 1926

MEMORIAL

élevé aux Héros Laekenois morts pour la Patrie
1914 - 1918

PROGRAMME

Discours de M. l'Échevin Coelst, Président du Comité organisateur.

Réponse de M. Adolphe Max, Bourgmestre de Bruxelles.

Appel des Morts.

EXÉCUTION DE :

Ceux qui pieusement sont morts pour la Patrie.

POÈME DE VICTOR HUGO, MUSIQUE DE V. MERCIER.

Huldegroet.

PAROLES DE J. VAN MULDER, MUSIQUE DE FL. DUYSBURGH.

Brabançonne.

SOUS LA DIRECTION DE M. FLORESTAN DUYSBURGH, PAR LES ÉLÈVES DES
ÉCOLES OFFICIELLES ET LIBRES, AVEC LA COLLABORATION DE LA " SOCIÉTÉ
ROYALE PHILHARMONIQUE ,, ET DE LA SOCIÉTÉ ROYALE " UNION ET
FRATERNITÉ ,, CHORALE.

Plechtige Inhuldiging 11 November 1926
in tegenwoordigheid van Z. M. den Koning
van het

GEDENKTEEKEN

opgericht aan de Lakensche Helden
voor het Vaderland gesneuveld 1914 - 1918

PROGRAMMA

Toespraak door den Heer Schepen Coelst, Voorzitter van het
Inrichtingskomiteit.

Antwoord van den Heer Adolf Max, Burgemeester van Brussel.

Naamafroeping der Gesneuvelden.

UITVOERING VAN :

Ceux qui pieusement sont morts pour la Patrie.

GEDICHT DOOR VICTOR HUGO, MUZIEK VAN V. MERCIER.

Huldegroet.

WOORDEN VAN J. VAN MULDER, MUZIEK VAN FL. DUYSBURGH.

Brabançonne.

ONDER DE LEIDING VAN M. FLORESTAN DUYSBURGH, DOOR DE LEERLINGEN
DER OFFICIELE EN VRIJE SCHOLEN, MET DE MEDEWERKING VAN DE SOCIÉTÉ
ROYALE PHILHARMONIQUE EN VAN DE KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ UNION
ET FRATERNITÉ, KOOR.

LAKEN VROEGER EN NU.

De Alfred Stevensstraat (voorheen Fransmanstraat)

D. Van Krieking

Deze straatnaam herinnert ons aan de vermaarde kunstschilder Alfred Stevens (1828 – 1906) die het grootste gedeelte van zijn oeuvre aan het uitbeelden van “de vrouw” wijdde.

Verschillende facetten van de vrouwelijke geardheid komen in zijn schilderijen aan bod, o.a. haar koketterie, de opmaak van haar toilet, alsook de variërende momenten van haar aan het oog onttrokken intimiteit. In zijn atelier in Parijs ontpopte hij zich tot de schilder van het elegante Tweede Keizerrijk. In 1895 werd hij lid van de Koninklijke Belgische Academie.

In het begin van de jaren 1930 werden twee vakken van de Fransmanstraat, vanaf de Victor Mabillesstraat, omgedoopt tot Alfred Stevensstraat en Emile Woutersstraat, eindigend aan de Sint-Lambertuskerk op de Heizel.

De oude prentbriefkaart hieronder werd korte tijd voor de Eerste Wereldoorlog in omloop gebracht. Wij bemerken dat de linkerzijde van de straat

bebouwd was met bescheiden eengezinswoningen voor arbeiders. Op het voorplan rechts zien we de ingang van een secundaire elektriciteitscentrale, uitgebaat door de vroegere Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen. Deze centrale stond oorspronkelijk in voor de stroomvoorziening van de tram-

lijnen Brussel – Laken – Humbeek en Brussel – Laken – Wemmel (waarschijnlijk vanaf 1908).

In 1923 werd de centrale aanzienlijk uitgebreid. Een goede vijftig jaar later echter werden alle activiteiten stilgelegd. Dit was te wijten aan de afschaffing van de tramlijnen in juli 1978. In 1997 werden de gebouwen aangekocht door de N.V. Steylemans. Die gebouwen werden eertijds opgetrokken in de typische bouwstijl die in het begin van de twintigste eeuw de voorkeur wegdroeg van het Ministerie van Verkeerswezen.

Een beetje verderop vestigde zich, meer dan honderd jaar geleden, de begrafenisondernemer De Vogelaer. Dit familiebedrijf baatte ook tot 1965 een werkplaats uit waar handgemaakte doodskisten vervaardigd werden. Vandaag de dag worden zulke voorwerpen in gespecialiseerde fabrieken geproduceerd. In het verleden was het ook gebruikelijk dat rouwkapellen opgericht werden in de privé-woningen van overledenen. Deze traditie is de laatste jaren eveneens uit de mode geraakt. Ook dit particuliere vakdomein behoort onherroepelijk tot het verleden.

Maar keren we terug naar onze straat... We stellen vast dat de verlichtingspalen verdwenen zijn en met hen het beroep van lantaarnaansteker. Bijna alle kleine arbeiderswoningen werden vervangen door moderne huizen. Bovendien overwoekeren geparkeerde personenwagens beide kanten van de straat... een van de keerzijden van onze welvaartsmaatschappij.

Victorien van de Weghe (1834 – 1900), officier en dichter, bracht zijn levensavond door in Laken.

Wim van der Elst

Op zoek naar gegevens over de vroegste sporen van het Willemsfonds te Laken, troffen wij in de ledenlijst van de afdeling Brussel voor 1890 een Vict. van de Weghe, gepensioneerd kapitein uit Laken aan. In 1897 staat hij er nog in, als gepensioneerd majoor.

Op de buitengewone algemene vergadering van het Willemsfonds in het Hotel Ravenstein te Brussel op 19 juni 1898 bracht Karel Bogaerd² een uitgebreid verslag uit : *“Overzicht van de werkzaamheden der afdeling Brussel gedurende haar vijfentwintigjarig bestaan”*.

---

² Karel Bogaerd, Kalken 21.10.1834 – Laken 17.1.1906. Zie over hem : Hilde Verstraete, De Lakense periode van Karel Bogaerd, in : Tijdingen van het AMVB, april 1987, pp. 17-22 ; idem : Historische tentoonstelling (27 april – 6 mei 1990) Karel Bogaerd – Rijksnormaalschool Laken. Gebouwen en omgeving ; idem : Er zit literatuur in Lakense straatnamen – Karel Bogaerd, in : LACA Tijdingen, maart 1997, pp. 20-24 en juni 1997, pp. 23-32

Daaruit leren we dat Victorien van de Weghe in 1890-91 bestuurslid werd, in 1891-92 tweede ondervoorzitter, en in 1893-94 eerste ondervoorzitter. In het "Tijdschrift van het Willemsfonds" van maart 1901 tenslotte lezen we in het verslag over de afdeling Brussel 1899-1900 : *"het afsterven van de oud-ondervoorzitter, de talentrijke dichter majoor Victor van de Weghe te Laken, waar hij sinds een twaalfstal jaren verblijf hield, viel te betreuren. Hij werd onder een buitengewone toeloop van vrienden en vereerders, oud-wapenmakers, bijna de ganse gemeenteraad van Laken, met burgemeester en schepenen aan het hoofd, ten grave geleid. Talrijke redevoeringen werden bij zijn graf uitgesproken; de huidige ondervoorzitter der Brusselse afdeling van het Willemsfonds herinnerde er aan hoe destijds eenparig het voorzitterschap dier afdeling aan Van de Weghe werd aangeboden, doch, tot ons aller leedwezen, door hem niet kon worden aangenomen."*

Wie was die man die kennelijk toch heel wat aanzien genoot? Speurend in de internetcatalogi van de Brusselse bibliotheken konden wij aanvankelijk niets vinden van deze vergeten dichter, tot plots in de Hoofdstedelijke Bibliotheek (HOB) drie werken van hem opdoken :

- **Het Leven door**, Dendermonde, De Schepper-Phillips, 1885, 196 p.
- **Nagras**, Dendermonde, De Schepper-Phillips, 1895, 223 p.
- **Winterloover**, Dendermonde, Sneldrukpers, 1901, 232 p.

Toen wij die oude bandjes ontleend hadden, viel dadelijk op dat ze de stempel droegen van de oude bibliotheek van het Willemsfonds, te Brussel opgericht in 1876. Het was de verzameling van deze bibliotheek die in 1977 de basis vormde voor de start van de HOB.

Bevreemdend was echter dat deze werken pas in september 2002 in de HOB ingeschreven waren en gecatalogeerd ... Navraag leerde dat het oude fonds na 25 jaar nog altijd niet volledig verwerkt is, en dat sporadisch een jobstudent daar tijdens de vakantie aan voortdoet ..

Wie weet welke onvindbare schatten er nog verdoken zitten ?

De onvolprezen Stadsbibliotheek van Antwerpen (SBA) doet zijn naam als bewaarbibliotheek van de Vlaamse literatuur eer aan, en bezit naast de bovenvermelde werken nog :

- **Twee novellen**, Antwerpen, De Cort, 1870, 97 p (samen met A.J. Cosyn).
- **Eerstelingen**, Antwerpen, De Cort, 1871, 163 p.
- **Denderloover**, Dixmude, 1873, 163 p.
- **Gedichten**, Dendermonde, De Schepper-Phillips, 1875, 182 p.
- **Verzamelde Gedichten I**, Dendermonde, De Schepper-Phillips, 1891
- **Verzamelde Gedichten II**, Dendermonde, De Schepper-Phillips, 1893, 224 p.

Al bij al een indrukwekkende productie, zeker als we bedenken dat hendaagse gedichtenbundels meestal slechts enkele tientallen bladzijden tellen ...

Hadden we daarmee een staal van zijn voortbrengselen in handen, en vonden we een fraai portret in de collecties van het AMVC-Letterenhuis in Antwerpen, we wanhoopten eraan veel meer over het leven van deze vergeten dichter te weten te komen.

Tot we, bij toeval, via een recensie van Ludo Simons in "Dietsche Warande en Belfort" (oktober 1984, 129^e jg. Nr.8) een publicatie over hem op het spoor kwamen:

De zalige stonden van een soms verloren uur. Bloemlezing uit het dichtwerk van Victorien van de Weghe (1834-1900)

En sterker nog: we vonden dit werkje in de Nederlandstalige Openbare Bibliotheek van de Stad Brussel, weliswaar niet in Laken maar ... in de uitleenpost van Haren, waar het om onbekende redenen verzeild was.

Het is een uitgave van de Heemkundige Kring van Haaltert uit 1984, en spijs de "speciale medewerking van de Kredietbank" zal het wel geen ruime verspreiding gekend hebben.

De inhoud beantwoordt niet helemaal aan de titel, want naast een bloemlezing (pp. 67-130) bevat het werkje ook een uitvoerige inleiding – in feite een levensbeschrijving (pp. 3-66) - door een L. Meganck die zich bescheiden wegcijferde op de kaft. Het exemplaar draagt zijn handtekening, zodat het waarschijnlijk is dat hij het aan de bibliotheek van Laken geschonken heeft. Wellicht was het daarbij zijn bedoeling het ter beschikking te stellen van Lakense belangstellenden in de tot op zekere hoogte Lakense dichter. Diezelfde drijfveer moge ons tot verontschuldiging dienen, waar wij in zo ruime mate er uit geput hebben. Via LACA-Tijdingen willen wij pogen, langs een na bijna twintig jaar zeker vergeten publicatie om, enig

licht te werpen op een reeds meer dan honderd jaar vergeten dichtersfiguur.

Het feit dat Meganck's grootmoeder een nicht van Victorien van de Weghe was, en dat een tante herinneringen aan hem levendig hield, en het feit dat hij in Haaltert geboren was, vormden de aanleiding tot de speurtocht die leidde tot de publicatie.

Meganck heeft daarvoor allereerst zoveel mogelijk publicaties van Van de Weghe zelf gezocht, niet alleen de apart verschenen boeken, maar ook bijdragen in soms moeilijk te vinden weekbladen, tijdschriften, jaarboekjes en almanakken. Hij heeft ook 17 bewaard gebleven brieven van hem opgespoord : één in de Universiteitsbibliotheek Gent, één in de Koninklijke Bibliotheek Brussel, en 15 in het AMVC-Letterenhuis Antwerpen (wij hebben het nagekeken in de Agrippa-databank : er is er sinds 1984 geen enkele meer bijgekomen).

Victorien van de Weghe wordt op 9 januari 1834 geboren in de Hoogstraat te Haaltert. Zijn vader Carolus, afkomstig van Ruiselede in West-Vlaanderen, was kamslager en boer. Zijn moeder Coleta Maesschalck was afkomstig uit Mere. Er volgden nog drie jongens en twee meisjes. De jongste, Rosa, Victorien's petekind, zou op het einde van zijn leven niet ver van hem in Laken komen wonen. Ze liggen er ook naast elkaar begraven.

Victorien gaat naar de dorpschool van meester Van Gutte. Blijkbaar was hij veelbelovend, want in 1848 wordt hij ingeschreven in het Jezuïetencollege te Aalst. Daar moet hij een jaar overdoen want alles is er in 't Frans. Maar reeds in 1850 vermeldt het leerlingenboek lakoniek: "sorti du collège". Het is nochtans waarschijnlijk dat hij elders voortgestudeerd heeft, gezien de kennis van Latijn, Frans en Duits waar hij later blijk zou van geven.

Meganck oppert de thesist dat hij in 1850 naar het Atheneum van Aalst is overgegaan, dat toen werd opgericht (alle archieven van voor 1860 zijn echter verloren gegaan).

Het zou wel passen: vader Carolus en zijn zonen waren overtuigde liberalen. Later, tijdens de schoolstrijd van de jaren '80, zou broer Domien door de pastoor van op de preekstoel uit de kerk gezet worden en door de "suisse" buitengeleid, omdat hij zijn kinderen naar de "school zonder God" zond. (Maar o ironie: een van zijn dochters zou later thuis weggelopen om naar het klooster te gaan !)

Victorien begon reeds vroeg met de poëzie, want later publiceerde hij in "De Toekomst" van Ieper een liefdesgedichtje, gedateerd Ninove, 25 augustus 1853.

In 1854 (hij moet toen in de poësis gezeten hebben) “viel hij in het lot” en moest op 2 mei zijn legerdienst aanvatten. Het legerarchief bewaart enkel een “stamboekuittreksel” waaruit blijkt dat hij op 9 april 1855 voor minstens 8 jaar heeft bijgetekend. Het moet zijn dat het hem toch wel aanstond. Het was het begin van een carrière als beroepsmilitair die hem door het ganse land zou voeren.

In 1866 is hij als onderluitenant te Ieper, waar hij gedichten laat verschijnen in het liberaal weekblad “De Toekomst”. Vanaf 1866 verschijnen ook gedichten in “De Vlaamsche School”, tot in 1874.

Hij is op 10 februari 1867 medestichter van de Kunst- en Letterkring “Onze Heerd” te Ieper, en leest er regelmatig gedichten voor. Maar hij treedt ook op als spreker.

In **Het gebruik der talen in ons vrije België** oefent hij felle kritiek op de taaltoestand in het leger. Samen met Leopold Van Acker, ook officier en dichter, zet hij zich aan de vertaling van de verordeningen en reglementen van het leger, met

toelating van de Minister, maar “à vos risques et périls”. Reeds in 1868 verschijnen twee vertalingen, andere zouden volgen.

Hij zou ook 25 jaar lang pro deo Nederlandse les geven aan officieren die de taal niet (genoeg) machtig zijn.

Op het 11e Nederlands Taal- en Letterkundig Congres te Leuven op 6, 7 en 8 september 1869, leest Muny een ingezonden tekst voor van Van de Weghe over het gebruik van het Nederlands in het leger.

In 1870 verlaat hij definitief Ieper en neemt deel aan de “campagne” in de marge van de Frans-Duitse oorlog.

Vanaf 1871 tot aan zijn dood publiceert hij in het pas opgerichte “De Vlaamsche Kunstbode”, en ook in “Nederlandsche Dicht- en Kunsthal” van Th. Coopman en V.A. de la Montagne.

In 1871 verschijnt ook als eerste afzonderlijke uitgave **De Nieuwjaarsbrief**, een “dichtverhaal” van 36 p., en zijn bundel **Eerstelingen**.

Van juli 1871 tot midden 1874 is hij in Luik. In die periode verschijnt de bundel **Denderloover**, uitgegeven te “Dixmude” in 1873.

Dan verkast hij naar Dendermonde, waar zijn bundel **Gedichten** verschijnt in 1875. De oplagen van deze bundels bedroeg een 300 à 350 exemplaren, waarvan 50 voor de dichter zelf op eigen kosten bestemd.

Wat dan gebeurde lezen we in een merkwaardige bewaard gebleven brief uit 1899, dus op de vooravond van zijn dood, aan Edward Peeters (die

hem raad vroeg bij de vertaling van de reglementen van de Burgerwacht)³:

“Over mijn ‘lettre de réprimande’ kan ik u niet meer zeggen dan hetgeen ik u schreef: in 1869 legde ik een der grootste taalgrievens bloot welke alsdan voor de Vlamingen bestonden. Maar dan had men nog andere katten te geselen: men was wel enigszins verwonderd dat die klacht door een mens uit het leger zelf gedaan werd, doch daarbij bleef het, en Minister Renard liet alles gelijk het bestond. In 1870 nam Frans De Cort in zijn tijdschrift voor onderwijs ‘De Toekomst’ het grootste deel mijner voordracht op en de toenmalige Minister Guillaume bleef jegens of tegen mijn schrijven even zo stom als een karper. Dan, in 1875, toen ik te Dendermonde in garnizoen lag, liet ik in feuilletons heel het stuk in ‘De Gazette van Dendermonde’ en in ‘De Lokeraar’ verschijnen. Nu kwamen mijn klachten meer onder het volk en ging de kat op de koord. Ik had stellig de militaire school, de Pupillenschool en de regimentsscholen niet gespaard, waar alles op zijn Frans geschoeid bleef alsof er geen Vlamingen in de gelederen bestonden. Zeker overste meende mij ‘par zèle’ aan de Minister Thiebault te moeten aanklagen ‘pour dénigrement contre l’armée et son organisation’. Men vroeg mij om uitleggingen. Die uitleggingen stonden in mijn schrift en waren te gegrond om ze te loochenen, maar men vond ergens een oude wet welke de officieren verbiedt, zonder voorafgaande toelating, iets over het leger te schrijven. Ik had het ‘silence dans les rangs!’ vergeten, en ware ik geen kerel geweest die nooit een dag arrest gedaan had, men zou mij wel naar Diest kunnen sturen hebben. Doch ik kwam er nog matig van af: ik moest in die tijd kapitein benoemd worden en Sieur Thiebault verplaatste mij naar Bergen, daar ik Gent voor mijn nieuw garnizoen gevraagd had.

Vooraf had ik mijn bedreigingsbrief gekregen: men heeft mij gezegd dat toen de Minister die brief tekende, hij uitriep: ‘il n’a qu’à faire du flamingantisme au Borinage avec ses amis Micheels⁴, Delpi-

---

³ misschien vergist Meganck zich hier van een jaar. In het AMVC-Letterenhuis zijn brieven van Van de Weghe aan Peeters bewaard van 20/8/1897, 23/7/1898, 23/8/1898 en 21/9/1898.

Edward Peeters (Berchem 9.5.1873 – Sint-Andries 8.10.1937) was onderwijzer te Oostende en pionier van de pedagogie in Vlaanderen. In 1907 stichtte hij de “Nouvelle Bibliothèque Pédagogique” en in 1910 het « Bureau International de Documentation Educative ». Bij het uitbreken van de eerste Wereldoorlog vluchtte hij naar Nederland waar hij in 1915 te Oostburg een school stichtte voor kinderen van Belgische vluchtelingen. In 1920 richtte hij, opnieuw in België, het “Schoolblad voor Vlaanderen” op, dat hij tot 1923 leidde; uit de redactie van dit blad groeide de Vlaamse Opvoedkundige Vereniging (1922). In zijn laatste levensjaren schreef Peeters onder pseudoniem Paul Kiroul een 150 sprookjes voor kinderen, wat hem tot een pionier van de Vlaamse jeugdliteratuur maakt.

⁴ Jan M. Micheels (Maastricht 25.1.1831 – Brussel 31.8.1897) was achtereenvolgens leraar te Dendermonde, aan het stedelijk college te Mechelen, aan het atheneum te Bergen en van 1876 af aan het atheneum te Gent. Na zijn pensionering vestigde hij zich te Brussel. Hij publiceerde in “De Toekomst” en in “Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle” (Jan Hardy en Luc Vandeweyer in Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, voortaan NEVB). Van de Weghe moet Micheels zeker gekend hebben, misschien in Bergen maar stellig in Brussel.

re⁵ et d'autres lapins de ce genre'. Ik liet later dat stuk eens aan vader Conscience lezen, die mij toelachte en zei: 'dat is een diploma van moed; ik zou het in een kaderke laten lijsten, waarover gij later uw kruisken der Leopoldsorde kunt hangen'. Zo is het geschied. Ik heb sedert geen krijgsklachten meer geschreven, en mij tevreden gehouden met een zestal dichtbundels en enige novellen in ons Vlaams wereldje te zenden."⁶

Van de Weghe werd zo voor een zestal jaren naar Bergen verbannen. Tussen 1882 en 1887 is hij nog in Charleroi, Beverlo en Antwerpen.

In 1886 verschijnt zijn bundel **Het leven door**, en in 1888 in "De Dendergalm" van Aalst de novelle **Voor het ongeluk geboren**.

Van de Weghe gaat met pensioen op 25 maart 1889. Het volgend jaar wordt hij nog bevorderd tot ere-majoor. Hij woont voortaan in Laken, Stefaniastraat 63. De laatste tien jaren van zijn leven zullen de vruchtbaarste zijn. In 1891 verschijnt de eerste reeks **Verzamelde Gedichten**, in 1893 de tweede. Nog in 1893 verschijnt zijn laatste novelle **Voor een goudstuk** in "De Lokeraar". En in 1895 volgt de laatste dichtbundel, nog tijdens zijn leven verschenen: **Nagras**.

Datzelfde jaar sterft echter zijn vrouw, waarmee hij in 1884 op de latere leeftijd van 50 jaar gehuwd was: de tien jaar jongere Maria Deminne, weduwe van dokter Néave, geboren te Frasnes-lez-Gosselies waar haar vader apotheker was. Ze ligt begraven op het kerkhof te Laken onder het opschrift "Maria Deminne, veuve Néave, épouse Victorien van de Weghe", terwijl hijzelf ernaast onder het opschrift "De Vlaamsche DICHTER majoor Victorien van de Weghe" zou komen te liggen. Het echtpaar bleef kinderloos.

Het was een zware slag, die gedeeltelijk verlicht werd doordat zijn zuster Rosa en haar dochter Maria dicht bij hem woonden. De dood van Maria eveneens in 1895 was een tweede groot verdriet.

---

⁵ Lodewijk Delpire (Antwerpen 12.12.1846 – Schaarbeek 26.3.1927) werd in 1866 onderwijzer in Sint-Joost-ten-Node, in 1868 aan de middelbare school te Lier, en in 1873 bestuurder van de gemeenteschool daar. Sedert 1879 was hij achtereenvolgens leraar aan de lagere normaalschool te Bergen, Nieuwpoort, Boom en vanaf 1886 tot zijn pensioen in 1907 te Laken (Reginald De Schrijver in NEVB).

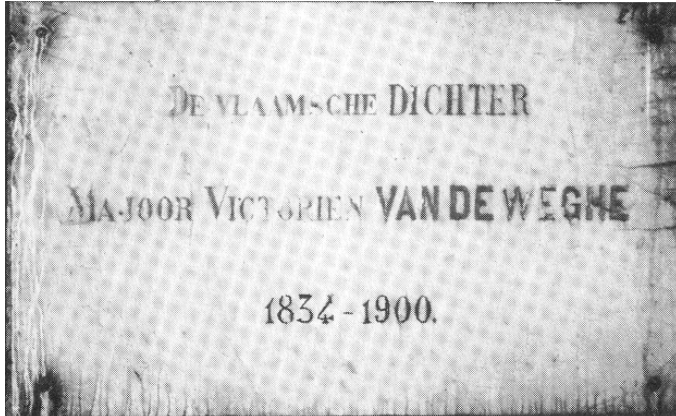
Van de Weghe heeft Delpire zeker gekend te Brussel waar ze samen in het bestuur van het Willemsfonds zaten.

⁶ Van de Weghe kreeg voor zijn actie tegen de taaltoestanden in het leger geen apart lemma in de NEVB, maar wordt wel vermeld in de bijdrage van Richard Boyen over het leger, met de lezing op het Congres te Leuven in 1869. Een andere tijdgenoot die opkwam voor de rechten van de Vlamingen in het leger was Amand De Vos (Eksaarde 9.9.1840 – Gent 4.11.1906), die trouwens ook poëzie en proza publiceerde onder het pseudoniem Wazenaar. Na zijn militaire dienst studeerde hij verder geneeskunde en was hij van 1870 geneesheer bij het leger tot hij op 23 augustus 1889 vervroegd op pensioen gestuurd werd wegens de voortdurende conflicten met zijn militaire overheid. Daarna publiceerde hij in 1892 "Een officier gewurgd in het Belgisch leger ; uit het gedenkboek van een bataljonsgeneesheer", gevolgd in 1893 door "Tweede aanklacht bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers" en in 1894 een "Derde aanklacht ..." Van hem was de uitspraak dat er nog vele militaire geneesheren waren "die evenmin de taal van een Vlaming verstaan als 't gegrol van een ziek varken". (Raymond Vervliet in NEVB)

Op 23 september 1899 kondigt hij in zijn laatste bewaard gebleven brief aan Jan Bouchery⁷ een nieuwe verzenbundel aan “misschien het laatste werk dat ik zal uitgeven”.

Op 13 april 1900 krijgt Karel Bogaerd een briefje van hem: “Vriend Karel, doe mij 't genoegen deze eerste drukproef van mijn nieuwe dichtbundel eens na te zien ; ik heb beproefd het zelf te doen, maar het gaat niet. Laat mij dus op u rekenen voor verdere verzorging.”

Karel Bogaerd vertelt het vervolg : “Een half uur later zond ik hem de

verbeterde drukproef terug; het was alsdan halfvijf en om vijf uur stond ik aan zijn bed, waar hij, met de proef in de hand, kalm en rustig lag ingesluimerd ... om niet meer te ontwaken.”

Karel Bogaerd zou gewetensvol voor de postume uitgave van de bundel **Winterloover** zor-

gen in 1901.

Jan Bouchery brengt in “De Vlaamsche Kunstbode” een laatste hulde aan “de brave man, wiens eenvoudigheid zijn dienstvaardigheid evenaarde”. En ook E. Van Langenhoven begint zijn recensie van de postume bundel met “de brave man die Winterloover dichtte ...”

Een brave man, maar ook iemand die rotsvast voor zijn overtuiging opkwam.

Wanneer we hier een keuze van uittreksels uit zijn gedichten laten volgen, is het niet omwille van hun literaire waarde (daar zou de generatie van Van Nu en Straks al vlug geen spaander van heel laten), maar als illustratie van een tijdsbeeld, van de gedachtenwereld van een antiklerikale gelovige, een naar het socialisme zwemende liberaal, een pacifistisch officier, een belgicistisch flamingant. Evenzoveel schijnbare tegenstellingen, maar die kenmerkend zijn voor het fin de siècle en de toenmalige politieke beroeringen.

---

⁷ Jan Bouchery (Gent 16.11.1846 – Antwerpen 16.5.1911). Er zijn 4 brieven van Van de Weghe aan hem bewaard uit 1871, en de laatste hier vermelde van 23.9.1899. Bouchery was leraar, letterkundige en journalist. Hij was hoofdredacteur van het Gentse weekblad “Het Vlaamsche Volk”, van het Antwerps dagblad “Allemandblad” en van het maandblad “De Vlaamsche Kunstbode”. Verder ook medewerker aan het pedagogisch tijdschrift “De Toekomst”. (José Verschaeren in NEVB)

Officier en pacifist

*Houd immer, o vrede,
Het zwaard in de scheede –
Verdoken 't geschut en het poer in de schans ;
Voer, heilige vrede,
Uw schatten te reede,
En houd aan den lande zijn luister en glans !
(Vredelied, 1868)*

*Wanneer de krijg eens weer zal komen,
En klinken zal van strand tot strand :
"Weer oog om oog en tand om tand !"
Dan wordt der moeder 't kind ontnomen,
De vader van de vrouw gerukt ;
Waar gisteren werd de bloem geplukt,
Vloeit morgen wis het bloed bij stroomen ...
Dat vraagt het arme volk niet !*

*Gij doet ze daar zwenken en zwaaien en kerven,
En toch hebt gij nimmer een slagveld gezien ;
Gij ziet er de strijders bezwijken en sterven,
Wie gaf u dat speelgoed ? – uw vader misschien !
(Noodeloos speelgoed)*

*Van kogels, kruit, kartels, obits en lood
Hebt gij de maat geordend en gewogen,
Een scheidsgerecht gedroomd dat in zijn schoot
Wis geene ziel zal vinden voor meedoogen,
Als 't veld des bloeds weer menschenkindren noodt.*

*Helaas, helaas, blijft dit het helsche doel
Der eeuw van kennis, wetenschap, beschaving ;
Blijft al ons streven dan een dwaas gejoel
Bij 't smarttooneel der wassende verslaving
In boozen trots, in moordend krijgsgewoel ?
(Wereldvrede)*

Gelovige en antiklerikaal

Hier geeft men aan de deur niet

Een rijke boer was dood – gestorven zonder biechte ;

*Vrij denken was zijn leven, hij daalde zoo in't graf ;
Voor eenge bloedverwante, hij had een verre nichte,
Aan wie hij ruim de helft van zijn vermogen gaf.*

*Met d'andre helft men zoude een school, een gasthuis bouwen,
Zoo bleef des dorps hij vriend en vader na zijn dood ;
Zoo was hij ingeslapen, gerust en vol vertrouwen,
Betreurd van allen die hij bijstond in den nood.*

*Geen priester kwam bij 't graf in "t hoekje der verdoemden"
Maar rond de groef stond alles wat arm was en leed ;
Beweend door 't arme volk, hij dien men "ketter" noemde,
Maar mild, slechts in 't geheim zijn goede werken deed.*

*En nu het winter is, gevoelen menige armen
Nog meer 't verlies van hem die immer zeide : treur niet ;
Nog meer, wanneer gepraamd, zij smeeken om erbarmen,
Des pastoors meid hun snauwt : "hier geeft men aan de deur niet !"*

*Gij zegt dat gij het Volk bemint –
Zijn vrijheid die 't veroverd heeft –
Zijn wetten die 't zichzelve geeft,
Gij zegt die na te leven.*

*En dweepend gaat gij immer voort :
In schijn gij leeft voor God alleen,
Maar niets doet gij voor 't algemeen ;
Gij kent geen menschenliefde !
(De Tijd)*

Bedevaart (1895)

*Door veld en wei, door bergen en door dalen,
De beevaartgangersschare tiegt voorbij ;
't Zijn droeve zielkens die voor 's werelds kwalen
Bescherming vragen – troost en medelij.*

*En op dat volkske schiet de zon haar stralen !
Het buigt en kruipt voor domme dweperij,
Gaat preevlend heen waar leugens zegepralen,
Miskennend der Natuur de heerschappij.*

Want gij, Natuur, gij zijt het alvermogen,

*Het Godsbegrip, het krachtig vredlicht,
Dat nevens rampen heil en redding sticht.*

*Hoelang, Natuur, zult gij die vloek gedogen,
Gij die de waarheid wilt in kenniskracht,
Dat 't bijgeloof naast uwe leer houdt wacht ?*

Sociale bewogenheid

*'k Las in dat boek van verre omwentlingstonden
Die 't Menschenrecht door 't ruim en door de wolk,
En de gelijkheid over de aard verkondden,
Die juk en schande met den vrijheidsdolk
Naar 't duister van een boos verleden zonden.*

*Gelijkheid, recht en plicht : dat stond geschreven
Op 't laatste blad van menschenbloed nog rood ;
En 't arme volk, den wroeter voor het leven,
Dat bukte en kroop voor 't stuk genadebrood
Zou eigenwaarde en vrijheid weergegeven.*

*Een nieuwe wereld zou dan op gaan dagen :
Democratie ! der waarheidszon ontspat,
Die in den strijd en hart en bloed moest wagen,
Waar goud- en zelfzucht 't al verdorven had
Tot bastaardij, tot domheidsschande en plagen.
(Visioenen)*

*In 't koren ginds, aan broodarbeid geketend,
De veldman schijnt tevreden in zijn lot,
En steedsch gevoel, en praal en pracht onwetend,
Hem schijnt het werk het heiligste gebod.*

*Den klassenstrijd, het standverschil niet metend,
Hij ploegt en zwoegt maar even los en vlot,
Blijft onbewust der macht die, plichtvergetend,
Met Godes woord en broederliefde spot.*

*Wie weet, wie weet, ginds rijst de heldre zon
Die volksgezindheid heet, de ware bron,
Van licht en vrede en immer klaar en klaarder.
(In 't koren)*

Flamingant en Belgicist

Vlaanderen

*Wie kent dat prachtig land – zijn roemrijk groot verleden,
Waar eeuwenlang voor Recht, voor Vrijheid werd gestreden,
Waar volk en taal verdrukt, men eeuwen heeft geleden
Onder 's vreemden ijzren juk ;
Wie kent dat land, waarop de zon der Vrijheid heden
Haar vredestralen schiet – en waar de dankbre bede
Uit aller harten vloeit, waar iedre stond een schrede
Naar meerdere vrijheid doet, naar grooter volksgeluk ?*

*Waar geuzen
Als reuzen
Eeuwenlang
Aan zijne grootheid wrochten,
Tegen vreemden vochten,
Tegen geweld en dwang.*

*Waar geuzen
Als reuzen
Als overlang
Thans zegepralen mogen
Over list en logen,
Over gewetensdwang.*

Voorwaarts

*Zulk een leus op 't vaandel stellen,
Vrienden uit 't geboorteland,
Ja, gij moogt mij medetellen
Onder U, 'k ben "flamingant".*

*Gaat zoo voort, met vaste schreden
Vrienden uit mijn Vlaandrenland ;
Ver van u, ja, ben ik heden,
Maar 'k blijf immer flamingant !*

*En toch bestaat er nog een volk
Wis 't eenigste op deze aard',
Dat eigen taal, der ziele tolk
En eigen recht en aard*

*Verknechten laat, en niet meer let
Op wat het vroeger was :
Een volk dat vorsten schreef de wet :
't Geduchte geuzenras !
(Onze Strijd)*

Prins Boudewijn

*Thans over heel de Vlaamsche gouw
Herdreunt de klok van ramp en rouw ;
Het leeuwenschild is met de krip der smart omweven :
De kroonprins heeft den lande voor de dood begeben !*

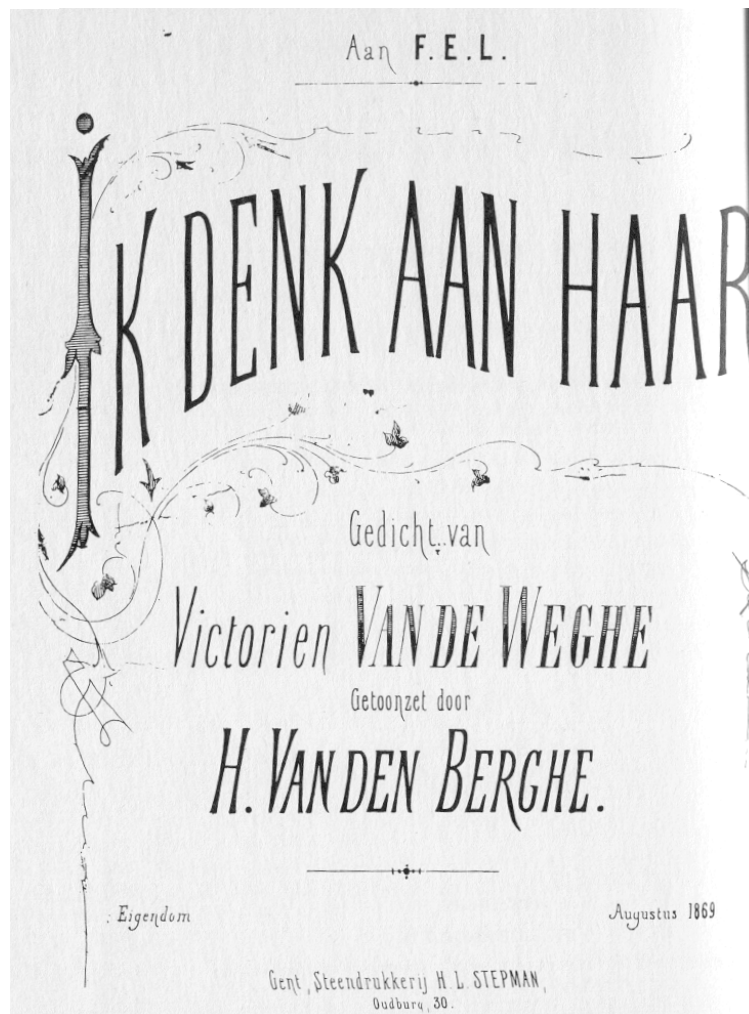
*Gewonnen had hij – de eedle prins
Ons aller hart en hoogmoed, sinds
In Brugge's oude vest hij 't krachtig woord liet hooren :
"Eens worde 't Vlaamsche recht, zijn eerrang weer herboren !"*

*Van ons regeerend stamhuis was
Hij de eerste die van 't Vlaamsche ras
Zijn eigen taal haar vollen eerbied heeft bewezen :
De taal die bij zijn troon geen vreemde meer zou vreezen.*

*Wij treuren met uw ouders meê,
En met den Koning, die vol wee,
De rampen niet meer telt ; hoe slag op slag hem griefde ;
Doch hij – hij staat daar pal, omschanst door volkenliefde.
(28 januari 1891)*

*Zwart is de kool uit waalschen grond gegraven,
Die warmte en licht en leven brengt alom ;
Zwart is 't gewaad dier duizend moedge braven
Ginds bij het erts, bij vuur en rookkolom ;
Zwart is de ziel die tusschen volkenrechten
Nog zaaien wil de tweedracht, nijd en haat,
En zwart de schaar die België wil verknechten
Door dweperij, door domheid of verraad.
(Het lied der driekleur)*

De Euroveiling

D. Van Kriekinghe

Op het document (bijlage A - boven), zien we een gebouw dat in 1912 werd opgericht door de vereniging SNUB (Sport Nautique Universitaire de Bruxelles), op korte afstand van de BRYC (Bruxelles Royal Yacht Club). Het gebouw verving de oorspronkelijke, zeer bescheiden huisvesting, namelijk: een afgedankt tramstel!

Deze roeiclub betrok het gebouw tot 1957. Het moest toen helaas wijken voor de aanleg van een afleidingsparkeerterrein met het oog op de Wereldtentoonstelling van 1958.

In 1908 werd de club gesticht door een zekere dokter Boisson, oud-Europees roeikampioen in 1898. Toentertijd was hij lid van de fregattenclub met zetel gelegen aan het Gobertdok, palend aan de Groendreef. Dit dok werd in 1950 gedempt. Deze arts, afgestudeerd aan de ULB, kwam op het idee een autonome roeiclub op te richten

voor jonge universitair en oud-studenten. Die watersportclub is momenteel gevestigd aan de Werkhuizenkaai, nummer 20, vlakbij de installaties van de Brusselse vroegmarkt.

In 1967 ontstond dan op de plaats van het hiervoor besproken gebouw een nationale verkoop-bij-opbodmarkt voor sierplantenkwekers, gesticht in 1900 onder de benaming "Voortbrengershallen" en later omgedoopt tot "Euroveiling"

Deze instelling, opgericht als Samenwerkend Vennootschap stelt zich tot doel een vooraanstaande plaats te veroveren in het Europese landschap van de tuinbouwmarkten. Kwaliteitsproducten aanbieden aan haar leden behoort tot haar voornaamste bezorgdheid. Een informatiesysteem beheerst de verkoop "per afstemschaal" of "cadran", waarop aangegeven: de naam van het product, de hoeveelheid, de kwaliteit, de maat, de naam van de producent en tenslotte de vraagprijs.

Vanaf vijf uur 's morgens kunnen de belangstellende kopers de aangeboden bloemen en planten nauwkeurig bekijken in de aankomsthal. De aangesloten klanten zijn in het bezit van een sleutelcode die hen toegang verschaft tot de afstemschaal. Het zou ons evenwel te ver voeren om alle opgelegde aankoopprocedures te bespreken. Liever besluiten we met de opsomming van een aantal voordelen die dit verkoopsysteem te bieden heeft:

- Een grote verscheidenheid aan inlandse en geïmporteerde bloemen.
- Potplanten en perkplanten vullen de verscheidenheid van produkten aan.
- Keuring door gekwalificeerd personeel.
- Hoogtechnologisch verkoopsysteem, vlot in het gebruik.
- Snelle aflevering van aangekochte produkten.
- Servicegericht tweetalig personeel.
- Benodigdheden voor bloemisterij in de directe nabijheid.
- Honderd jaar geschiedenis : een schat aan ervaring.

Met dank aan de directie van de Euroveiling voor de aangeboden informatie.

INHOUD

Ten geleide	L. Candau	1
Theodore Monod	W. van der Elst	4
Omtrent monumenten, deel 4	L. Candau	7
Laken vroeger en nu	D. Van Kriekinghe	19
Victorien van de Weghe	W. van der Elst	20
De Euroveiling	D. Van Kriekinghe	33

Gravure 1: St-Annakapel uit "De Vlaamsche Illustratie" 4 dec 1886